

TALENTY
XXI WIEKU

BIAŁOSTOCKIE TALENTY XXI WIEKU

Janina Uszyńska-Jarmoc,
Beata Kunat, Jerzy Mantur

Zdolny, ale jak?

(Auto)diagnoza zdolności i uzdolnień uczniów

Białystok 2015

BIAŁOSTOCKIE TALENTY XXI WIEKU

Janina Uszyńska-Jarmoc,
Beata Kunat, Jerzy Matur

**Zdolny, ale jak?
(Auto)diagnoza
zdolności i uzdolnień uczniów**

Białystok 2015

Autorzy:

Janina Uszyńska-Jarmoc, Beata Kunat, Jerzy Mantur

Recenzja naukowa:

dr hab. Mirosław Sobecki, prof. UwB

Projekt okładki:

Elżbieta Leszczyńska

Korekta językowa:

Teresa Chrostowska

Przygotowanie do druku:

Roman Sakowski

Zdjęcia w publikacji ze zbiorów Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku

Copyright © by Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku
i Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Pedagogiki i Psychologii

Wydanie I

Białystok 2015

ISBN 978-83-935387-6-8

Druk wydawnictwa sfinansowano z budżetu Miasta Białegostoku

Wydawca:

Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku

ul. Żabia 5, 15-448 Białystok

Druk: Drukarnia Biały Kruk Milewscy Sp.J., ul. Tygrysia 50, 15-509 Sobolewo

Spis treści

O PROJEKCIE TALENTY XXI WIEKU	11
WPROWADZENIE	21
ROZDZIAŁ 1.	
TEORETYCZNE PODSTAWY ROZPOZNAWANIA POTENCJAŁU, ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW	27
1.1. Potencjał, zdolności i uzdolnienia – ustalenia terminologiczne.....	27
1.2. Wybrane modele zdolności i uzdolnień.....	29
1.3. Klasyfikacje zdolności i uzdolnień.....	33
1.4. Analiza wybranych rodzajów zdolności i uzdolnień uczniów.....	34
ROZDZIAŁ 2.	
UWARUNKOWANIA POZIOMU ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW	47
2.1. Koncepcje uwarunkowań rozwoju zdolności i uzdolnień.....	47
2.2. Charakterystyka wybranych uwarunkowań rozwoju zdolności i uzdolnień ucznia.....	48
2.2.1. Obraz Ja (samowiedza, samoocena, poczucie własnej wartości, samoregulacja).....	49
2.2.2. Motywacja.....	53
2.2.3. Potrzeba poznania.....	54
2.2.4. Uczenie się i metauczenie się.....	55
2.2.5. Kontekst społeczny i fizyczny.....	56
ROZDZIAŁ 3.	
METODOLOGIA (AUTO)DIAGNOZY ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW GIMNAZJUM I SZKÓŁ ŚREDNICH	59
3.1. Opis przedmiotu i celów badań.....	59
3.2. Opis zastosowanej metodologii.....	60
3.2.1. Model badań.....	60
3.2.2. Charakterystyka skal do identyfikowania, samooceny oraz uwarunkowań poziomu zdolności i uzdolnień.....	61
3.2.2.1. Założenia teoretyczne.....	62
3.2.2.2. Opis skal.....	62

3.3. Osoby badane	67
3.4. Etapy, organizacja i przebieg badań.....	68
3.4.1. Etapy badań.....	68
3.4.2. Organizacja i przebieg badań.....	70

ROZDZIAŁ 4.

DIAGNOZA ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW – WŁAŚCIWOŚCI PSYCHOMETRYCZNE SKAL

.....	72
4.1. Badania pilotażowe	72
4.2. Etap pierwszy – testowanie rzetelności skal (zgodności wewnętrznej).....	77
4.2.1. Osoby badane	77
4.2.2. Analiza wyników identyfikacji zdolności i uzdolnień	79
4.2.3. Ocena uwarunkowań rozwoju zdolności i uzdolnień	82
4.2.4. Samoocena zdolności i uzdolnień – wyniki ogólne.....	84
4.2.5. Analiza rzetelności skal do badania zdolności i uzdolnień oraz wybranych uwarunkowań ich rozwoju.....	86
4.3. Etap drugi – testowanie trafności teoretycznej i diagnostycznej skal	104
4.3.1. Osoby badane	104
4.3.2. Analiza wyników – identyfikacja zdolności i uzdolnień – skala IZiU – drugi etap badań	105
4.3.3. Analiza wyników badań oceny uwarunkowań rozwoju zdolności i uzdolnień – skala OUZiU – drugi etap badań	109
4.3.4. Analiza wyników badań samooceny poziomu zdolności i uzdol- nień – skala SZiU – drugi etap badań	113
4.3.5. Analiza wyników badań – trafność teoretyczna skal (zewnętrzna, zbieżna) – etap drugi	117
4.3.6. Analiza wyników badań – trafność diagnostyczna (zewnętrzna, rozbieżna) – etap drugi	122
4.4. Etap trzeci – testowanie stabilności czasowej wyników (rzetelności retestowej)	129
4.4.1. Osoby badane	129
4.4.2. Badania typu pretest i posttest	130
4.4.2.1. Identyfikacja zdolności i uzdolnień – Skala IZiU.....	131
4.4.2.2. Uwarunkowania zdolności i uzdolnień – Skala OUZiU	135

4.4.2.3. Samoocena zdolności i uzdolnień – Skala SZiU	139
4.4.2.4. Badania stabilności wyników	143
Podsumowanie	158

ROZDZIAŁ 5.

DIAGNOZA ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW – NORMALIZACJA

NARZĘDZIA	159
5.1. Analiza wyników identyfikowania zdolności i uzdolnień uczniów szkół białostockich	159
5.2. Analiza wyników uwarunkowań poziomu zdolności i uzdolnień uczniów szkół białostockich	164
5.3. Analiza wyników samooceny poziomu zdolności i uzdolnień uczniów szkół białostockich	169

ROZDZIAŁ 6.

UWARUNKOWANIA POZIOMU ORAZ SAMOOCENY ZDOLNOŚCI I UZDOLNIEŃ UCZNIÓW – BADANIA KORELACYJNE

6.1. Związek pomiędzy wynikami identyfikacji a samooceną poziomu zdolności i uzdolnień uczniów	175
6. 2. Związek pomiędzy wynikami identyfikacji oraz samooceny poziomu zdolności i uzdolnień a ich uwarunkowaniami	177

ROZDZIAŁ 7.

PODSUMOWANIE I INTERPRETACJA WYNIKÓW BADAŃ

7.1. Zdolności, uzdolnienia uczniów oraz ich uwarunkowania. Instrukcja i klucz do interpretacji wyników	181
7.1.1. Opis skal	182
7.1.2. Procedura badania	184
7.1.3. Sposób obliczania wyników surowych i normy dla poszczególnych skal	185
7.1.3.1 Normy dla poszczególnych skal.....	185
7.1.3.2. Sposoby interpretacji wyników badań indywidualnych	189
7.1.3.3. Przykład interpretacji wyników badań indywidualnych	192
7.2. Zdolny, ale jak? Obraz zdolności i uzdolnień oraz ich uwarunkowań w populacji uczniów białostockich szkół. Synteza wyników badań.....	197

7.2.1. Osoby badane.....	197
7.2.2. Poziom zdolności, uzdolnień i ich samocena	198
ZAKOŃCZENIE	212
Spis tabel	215
Spis wykresów	221
Spis rysunków.....	224
BIBLIOGRAFIA	225
ANEKS	243